

Organik Tarımda Çiftçilerin Bilgi Kaynakları (Kocaeli İli Kartepe İlçesi Örneği)

Ehlinaz TORUN

KOÜ Arslanbey MYO, Pazarlama ve Dış Ticaret Bölümü, Pazarlama ve Reklamcılık Programı, İzmit/Kocaeli

Geliş Tarihi (Received) : 21.09.2011

Kabul Tarihi (Accepted) : 29.11.2011

ÖZET: Günümüzde organik ürünlerin yetiştirilmesi ve pazarlanmasının oldukça popüler duruma gelmesinden dolayı, dünyanın bütün ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de organik ürün yetiştiriciliği her geçen gün artmaktadır. Bu araştırma, Marmara bölgesinde yer alan Kocaeli İlinin Kartepe ilçesine bağlı sekiz köyde yürütülmüştür. Burada amaç, Kocaeli’nin sanayisi gelişmiş bir il olmasının, insanların tarıma olan ilgisinin nasıl etkilendiğinin araştırılmasının yanı sıra çiftçilerin, tarımsal faaliyetlerini yürütürken hangi bilgi kaynaklarından yararlandıkları ve tarımsal yayımın etkili olup olmadığının tespit edilmesidir. Bu çalışmada, organik tarım faaliyetlerinin yoğun olduğu sekiz köy, gayeli örnekleme ile belirlenmiş olup, örnek hacmi tespitinde, tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Örneğe çıkan 131 çiftçi ile yüz yüze anket uygulaması yapılmıştır. Bu köyler, Kartepe ilçesinin çevreleyen ve tarımsal faaliyetin yoğun olarak yürütüldüğü köylerdir. Yapılan çalışmada; çeşitli istatistikî programlardan yararlanılmıştır. İstatistik programı olan, SPSS 16.00 kullanılarak ki-kare analizleri, frekans tabloları, yüzde hesaplamaları gibi çeşitli yöntemler kullanılmıştır. Çalışma sonucuna göre; eğitim düzeyinin düşük olduğu belirlenmiştir. Çiftçilerin % 80’ni ilköğretim, % 8.4’ü lise mezunu ve % 10.7’sinin ise okur-yazar olmadığı, bölgede hala geniş aile yapısının hüküm sürdüğü, çiftçilik yapan kişilerin büyük çoğunluğunun herhangi bir kurum ya da kuruluştan emekli olduğu, %17.6’sının herhangi bir sosyal güvencesi bulunmazken, %82.4’nün ise bir sosyal güvencesi olduğu saptanmıştır. Tarımsal faaliyette bulunan çiftçilerin orta yaş ve üzerindeki kesimden oluştuğu, yaş aralığının 46 ve üzeri yaş grubundan oluştuğu bulunmuştur. Çiftçilerin, % 87 gibi yüksek oranda kooperatif ortaklığı mevcuttur. Kalkınmışlık düzeyi ne olursa olsun tarımsal faaliyetin yapılmasına bir mani yoktur. Tarımsal faaliyette bulunanların, işyerlerinin köylerine yakın olması, kişilerin tarımsal faaliyette bulunmalarını ve kendi bütlelerine katkı sağlamalarını teşvik etmesinin yanı sıra ülke ekonomisine de dolaylı katkı sağladıkları söylenebilir. Kocaeli’nin sanayi kenti olması tarımla uğraşanların, aynı zamanda sanayide çalışmalarını, sosyal güvenceye sahip olmalarını ve emeklilik olanağı sağlaması gibi bazı avantajları olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Tarımsal yayım, organik tarım, organik tarımda bilgi kaynakları

The Information Resources of Farmers at Organic Agriculture (Kartepe District of Kocaeli Case)

ABSTRACT: At the present day, due to cultivation and marketing of organic products is becoming very popular, just as in all countries of the world, production of organic products in Turkey is increasing day by day. This research was conducted at eight villages which were related the township Kartepe in Kocaeli province at Marmara region. The goal here, is to observe the affect of Kocaeli’s improved industry on people’s interest in agriculture right along with ascertaining which information resources that farmers use while they are executing the agricultural activities and seeing whether the agricultural extension are affective or not. In this study, the eight villages which have intensive agricultural activity, were set with objective sampling and at fixing the sample mass, random sampling method was used. The survey application was made with face to face interviews with 131 farmers. These villages, are surrounding Kartepe town and have intensive agricultural activity. A various statistical programs were used in this study. The statistical program SPSS 16.00 was used with different methods of calculation such as chi-square analysis, frequency tables and percent analysis. According to the result of the research, it is established that the level of education is low. 80% of farmers have completed elementary education, %8.4 graduated from high school and %10.7 are not literate. In the field of research, it is spotted that the extended family structure is still riding, the vast majority of people engaged in farming were retired from any institution or organization, %17.6 havent got any social security, %82.4 have got a social security at least. Farmers in agricultural activities on these areas are middle-aged and the age range was found occurring between the ages of 46 and above. As very high percentage like %87 of farmers have got a partnership to a cooperative society. Regardless of all stages of development there is not anything preventing the agricultural activity. The farmers whose workplaces are very close to their villages are creating positive value for their own personal budgets together with an indirect addition to the national economy. On the other hand it is stated that there are many advantages for this people through living in an industrial city like working at industry at the same time, having a social security and having retirement facilities.

Key Words: Agricultural extension, organic agriculture, sources of information in organic farming

GİRİŞ

20. yüzyılın başından itibaren gelişen sanayi ve teknolojiyle birlikte artan dünya nüfusu, birim alandan daha fazla ürün elde etmeye yönelik yoğun tarım uygulamalarını gündeme getirmiştir. Buna bağlı olarak bitkilerin ve bitkisel ürünlerin zararlı, hastalık ve yabancı otların etkilerinden korunması, kaliteli ve bol ürün elde edilmesi için tarımsal ilaçların kullanılması kaçınılmaz olmuştur. Başlangıçta olumlu görülen tarımsal ilaç kullanımı zamanla çevre ve insanlar aleyhine pek çok problemin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Dünyada olduğu gibi ülkemizde de yaklaşık son 50 yılda tarımsal üretimde tarımsal verimin artırılması amacıyla yoğun girdi kullanılmış, kimyasal gübrelerin ve kimyasal ilaçların kullanımı desteklenmiş, marjinal alanlar tarıma açılmıştır. Son yıllarda gerek tarımsal ilaçların, gerekse gübrelerin bilinçsizce kullanımı bitkisel üretimde artışın yanında kalitesiz ve insan sağlığını tehdit edecek ürünlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Kimyasal gübre ve sentetik madde kullanımı sonucu, gübredeki ve sentetiklerdeki fosfor ve nitrat toprağın derinlerine sızarak tatlı su kaynaklarına ulaşmakta bu da insan, evcil hayvan ve yaban hayatı açısından ciddi problemlere yol açmaktadır. Ayrıca kimyasal tarım ilaçları toprakta birikmekte, bitki sağlığını olumsuz yönde etkileyerek ekolojik dengeyi bozmaktadır. Bu olumsuz koşullar karşısında gelir düzeyi yüksek olan ülkeler başta olmak üzere birçok ülkede bilinçlenerek örgütlenen üretici ve tüketiciler, doğayı tahrip etmeyen yöntemlerle insanlarda zehirli etki yapmayan tarımsal ürünleri üretmeyi ve tüketmeyi tercih etmeye başladılar (Hekimoğlu ve Altındeğer, 2006).

Klasik tarım metotlarında ürün kalitesi değil, ürün miktarı daha önemli iken, organik tarımda ürünün kalitesi daha önemlidir. Dolayısıyla organik tarım da çevreye dost tarım yöntemlerinden doğal metotlar kullanıldığı için uzun vadede toprağın verimi artmakta ve üründe miktar artışı sağlanmaktadır. Türkiye’de organik ürün üretimi Avrupa ülkelerinin tersine üretici ve tüketici talepleri doğrultusunda tabandan değil, özellikle yabancı firmaların isteği doğrultusunda yukarıdan aşağıya doğru gelişmektedir. Buna göre yerli ve yabancı firmalar gelen talebe bağlı olarak üreticilerle sözleşmeli üretim yapmaktadırlar.

Türkiye’de üreticileri, tarımsal teknoloji ve girdi kullanımı konusunda bilgilendirmekle görevli resmi kuruluş Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığıdır. Yapılan çeşitli araştırmalar Bakanlığın ilgili birimlerinin üreticileri bilgilendirme konusunda yeterince etkili olmadığını göstermektedir (Özçatalbaş ve Sözer, 2002).

Kimyasal gübre kullanımında etkinlik; işletme büyüklüğü, teknolojik gelişmişlik düzeyi, toprak ve yaprak analizlerine göre gübre kullanımı, tarımla uğraşanların eğitim, bilgi ve bilinç düzeylerine bağlı olarak artmakta veya azalmaktadır (DPT, 1996).

Tarım kesiminde bilginin elde edilmesi, geliştirilmesi, paylaşılması ve kullanımı önem arz

etmektedir. Tarımsal faaliyette bilgi ve teknoloji akışındaki etkinlik tarımsal gelişmeyi hızlandırıcı, yaşam seviyesini yükseltici bir rol oynamaktadır. Bu nedenle üreticilerin tarımsal üretimin gerçekleştirilmesi için bilgi kaynaklarını nasıl kullandıklarının bilinmesi gerektiği belirtilmektedir (Röling, 1988).

Bugüne kadar artan nüfusun besin ihtiyacını karşılamak üzere tarımsal üretimde verim ve üretim artışı ana hedef olmuşken, ürünün kalitesinin iyileştirilmesi, üretim girdilerinin azaltılması, doğal kaynakların, insan ve çevre sağlığının korunması ikinci planda kalmıştır. Günümüzde sadece organik tarımla toprak ve su kaynakları ile havayı kirletmeden, çevre, bitki, hayvan ve insan sağlığını korumak mümkün olmaktadır. Çevrenin, doğal kaynakların korunması ve bozulan ekolojik dengenin yeniden tesisi, sürdürülebilir tarım, toprağın yaşatılması, flora ve faunanın korunması biyolojik çeşitliliğin devamı ve kimyasal kirlilik ile zehirli kalıntının da sonlandırılması temel amaç olmuştur (www.tarim.gov.tr).

Son yıllarda tüm dünyada çevrenin, insan ve toplum sağlığının korunması konusunda ülkelere göre farklı düzeylerde olmakla birlikte bazı gelişmeler meydana gelmiştir. Bunlardan biri organik tarımda meydana gelen gelişmelerdir. Organik tarım söz konusu olunca üretim artışı için kullanılan kimyasallara geçit olmamaktadır. Organik tarımın yüzlerce tanımı mevcuttur. Organik tarım; ürün yetiştirilmesi, toplanması, hasat, kesim, işleme, tasnif, ambalajlama, etiketleme, muhafaza, depolama, taşıma ile ürünün tüketiciye ulaşmasına kadar olan diğer işlemlerde, kimyasal madde veya tarım ilacı kullanılmadan yapılan tarım olarak tanımlanmaktadır (www.naturey.com).

Gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ülkeler, gelecekle ilgili bütün bu tehditlere karşı önlemler alma çabalarına girmişlerdir. Organik tarım veya sürdürülebilir tarım uygulamalarında, biyolojik mücadele başta olmak üzere, kimyasal mücadeleye alternatif yöntemler ve entegre mücadele sistemleri yer almaktadır. Entegre mücadele insan sağlığı, çevre ve doğal dengeyi dikkate alan sürdürülebilir bir mücadele sistemidir. Entegre Zararlı Yönetimi (IPM) veya Entegre Zararlı Kontrolü (IPC) olarak adlandırılmakta ve kısaca “Zararlıların Yönetim Sistemi” olarak ifade edilmektedir (Turhan, 2005; Crucefix, 1998).

Organik tarım, ekolojik sistemde hatalı uygulamalar sonucu kaybolan doğal dengeyi yeniden kurmaya yönelik, insana ve çevreye dost üretim sistemlerini içermekte olup, esas itibarıyla sentetik ilaçlar ve gübrelerin kullanımının yasaklanmasının yanında organik ve yeşil gübreleme, münavebe, toprağın muhafazası, bitkinin direncini artırma, parazit ve predatörlerden yararlanmayı tavsiye eden, bütün bu imkanların kapsamlı bir sistemde oluşturulmasını talep eden, üretimde miktar artışını değil ürünün kalitesinin yükselmesini amaçlayan bir üretim şeklidir (Hekimoğlu ve Altındeğer, 2006).

Organik Tarım; üretimde kimyasal girdi kullanmadan, üretimden tüketim kadar her aşaması

kontrollü ve sertifikalı tarımsal üretim biçimidir (www.gidabilimi.com; www.tarim.gov.tr).

Türkiye de son yıllarda organik tarım yaygınlaşmaya başlamıştır. Organik tarımın ve organik ürün talebindeki artışın meydana gelmesinde çiftçi eğitimleri, yazılı ve görsel basın, resmi ve özel sektör kurum ve kuruluşları, üreticiler ve tüketiciler için etkili olan bilgi kaynaklarını oluşturmaktadır. Bu bilgi kaynakları aracılığı ile organik üretim teşvik edilmekle birlikte, bilinçli tüketici sayısındaki artış da organik tarımın yaygınlaşmasına ve organik pazarların oluşmasına neden olmuştur. Bu çalışmada Kocaeli bölgesindeki çiftçilerin, organik tarımla ilgili bilgi kaynakları ve bu kaynaklardan faydalanma düzeyleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

MATERYAL ve YÖNTEM

Araştırmanın ana materyalini, Kocaeli ilinin Kartepe İlçesi'ne bağlı on köyden sekizi oluşturmaktadır. Bu köylerden sekizinde organik tarım yapıldığı, iki köyde organik tarımla ilgili faaliyette bulunan çiftçilerin bulunmadığı köy muhtarları ile görüşülerek tespit edilmiştir. Bu nedenle araştırma kapsamına sekiz köy alınmıştır. Araştırmanın materyalini, organik tarım yapan çiftçilerin bulunduğu sekiz köyde toplam 131 çiftçi ile yüz yüze yapılan anket yoluyla elde edilen veriler oluşturmuştur. Ayrıca bu konu ile ilgili yapılmış araştırma sonuçları ve istatistikî bilgilerden de yararlanılmıştır.

Anket yapılan çiftçi sayısını belirlemede, organik tarımla uğraşan çiftçilerin bulunduğu köylerdeki hane sayısının (1316) %10'unu baz alınmıştır. Araştırma alanına sekiz köyün girmesi ve hane sayısının köylerde farklılık göstermesi nedeniyle, doğru temsili sağlanabilmesi için köylerin hane sayısı göz önünde bulundurularak her köyü temsilen hane sayısının %10'unun alınması ve tesadüfî örnekleme yönteminin kullanılması uygun bulunmuştur. Anketler 2011 yılı Mart ayında yapılmıştır. Yapılan çalışmada; İstatistik programı olarak SPSS 16.00 kullanılarak ki-kare analizleri, frekans tabloları, yüzde hesaplamaları gibi çeşitli analizler yapılmıştır.

ARAŞTIRMA BULGULARI

Sosyo-Ekonomik Faktörler

Bölgenin kalkınmışlık düzeyinin yüksek olması, burada yaşayanların yaşamlarında sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan farklılık yaratması beklentisini artırmaktadır. Bir toplumu oluşturan bireylerin, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel özelliklerini belirleyen kriterleri olarak kabul edilen; yaş, eğitim düzeyi, aile birey sayısı, sosyal güvence durumu, gelir düzeyi, arazi mülkiyet durumu, tarımsal faaliyette bulunma ve herhangi bir kooperatife ortak olma vb. araştırma alanı olarak seçilen ilçe ve köylerdeki çiftçilerin sosyo-ekonomik özelliklerini gösteren veriler Çizelge 1'de verilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen verilere göre, araştırma yapılan köylerdeki çiftçilerin eğitim düzeylerinin çok yüksek olamadığı görülmüştür. Yapılan alan çalışmasında, karar alma sürecinde daha

ağırlıklı olarak erkeklerin söz sahibi olduğu, çiftçilerin tamamının erkeklerden oluştuğu, hiç kadın çiftçiye rastlanmadığı, kalkınmış bir il ve ilçe köyleri olmasına rağmen ataerkil bir aile yapısının bulunduğu saptanmıştır.

Çizelge 1'deki veriler incelendiğinde, tarımla ilgilenen çiftçilerin yaş aralığı daha çok 46 ve üzeri yaş grubundan oluştuğu görülmektedir. Dolayısıyla eğitim düzeyinin düşük olması ve tarımsal faaliyette bulunulmasının yaş düzeyi ilgili olduğu belirlenmiştir. Yaş büyüdükçe, öğrenim durumu azalmakta ve tarımsal faaliyetle ilgilenme artmaktadır. Bu çalışmada, yaş ile eğitim düzeyi arasında ters bir ilişki olduğu, tarımsal faaliyette bulunma ile yaş arasında doğru orantı olduğu tespit edilmiştir. Günümüzde, tarım dışı sektörlerde iş bulmak için eğitim düzeyinin yüksek olması gerektiği bilinmektedir. Yapılan analizlerde araştırmaya konu olan çiftçilerin yüksek oranda (%91.6 okuryazar olmayan ve ilköğretim) eğitim düzeylerinin düşük olduğu ve % 92.3'ünün orta yaş ve üzeri grupta yer aldığı ortaya çıkmıştır. Eğitim düzeyinin düşük olması yanında orta yaş ve üzeri yaş grubundaki çiftçilerin oranının yüksek olması, araştırma alanının sanayisi gelişmiş illerden olan Kocaeli ili sınırları içerisinde olmasının bir sebebi sayılabilir. Bu ve benzeri bölgelerde, tarımsal faaliyette bulunanların eğitim düzeyleri düşük olan ve aynı zamanda orta yaş ve üzeri yaş grubundaki kişilerce yapıldığı söylenebilir.

Çiftçilerin eğitim düzeyleri incelendiğinde; okur yazar olmayanların oranı %10.7, ilköğretim mezunu olanlar % 80.9 gibi büyük bir orana sahipken, lise mezunu olanların oranı %8.4 olduğu, yüksek okul ve fakülte mezunu çiftçiye rastlanmadığı görülmektedir. İlköğretim mezunu sayısının yüksek olması, çiftçinin bilgilendirilmesi, bilgi kanallarının vereceği bilgiyi uygulama ve gelişmeleri takip edebilmesi açısından olumlu olarak yorumlanabilir.

Gelişen bir ekonominin en önemli bileşenlerinden biri tartışmasız tarım sektörüdür. Bir ülkenin GSYİH'sı içinde tarım sektörünün payına bakarak ülkenin gelişmişlik düzeyi hakkında fikir yürütmek mümkündür Buna örnek vermek gerekirse; neredeyse tek başına dünyayı doyurabilecek büyüklükte tarım sektörüne sahip ABD'nin GSYİH'sı içinde tarım sektörünün payı %2 gibi ihmal edilecek düzeydedir. Tarım sektörünün milli gelir içindeki payının düşmesi ülkenin kalkınmışlık göstergesi olarak ele alınabilmektedir (Yalçınkaya, N., Yalçınkaya M.H. ve Çılbant, C., 2006. (Altınalev, 2004:51)). Torun, 2007'de yapmış olduğu bir çalışmada, tarımın Kocaeli ili için GSYİH'daki payı % 3 olduğunu ve gelişmişlik göstergesi olarak kabul edilen tarım sektörünün GSYİH'daki yüzdelik oran %1-5 arasında bulunan ekonomilerin gelişmiş ekonomi olarak kabul edildiğini belirtmiştir ve Kocaeli ilinin gelişmiş ekonomiler seviyesinde olduğunu ve Kocaeli'nin sanayi kenti olduğu vurgusunda bulunmuştur. Bu da, tarım sektörünün GSYİH'daki payı ne kadar düşük ise kalkınmışlık o kadar yüksek olduğu anlamına gelmektedir.

Çizelge 1. Çiftçilerin Sosyo-Ekonomik Özellikleri

Sosyo-Ekonomik Özellikleri	Sayı	%
Yaş		
18-25	3	2.3
26-35	3	2.3
36-45	4	3.1
46-55	24	18.3
56-+	97	74.0
Eğitim Düzeyi		
Okur-yazar olmayan	14	10.7
İlköğretim	106	80.9
Lise	11	8.4
Yük. Ok.- Fakülte	0	0.00
Aile Birey Sayısı		
1- 2	49	37.4
3- 5	41	31.3
6- 8	28	21.4
9- +	13	10.0
Sosyal Güvence Durumu		
Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK)	50	38.2
Bağkur	48	36.6
Emekli Sandığı	10	7.6
Fikri Olmayanlar	23	17.6
Gelir Düzeyi (Aylık/TL)		
100 – 750	14	10.7
751 – 1000	45	34.4
1001 - 1500	51	38.9
1501 - 2000	21	16.0
2001 - +	-	-
Arazi Mülkiyet Durumu		
Mülk	122	93.1
Kira	7	5.3
Ortakçı	2	1.5
Tarımsal Faaliyette Bulunma Süresi (Yıl)		
Fikri Olmayanlar	10	7,6
1 - 10	15	11.5
11 - 20	13	9.9
21 - 30	23	17.6
31 - +	70	53.4
Kooperatife Ortaklık Durumu		
Fikri Olmayanlar	17	13
Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	85	64.9
Tarım Satış Kooperatifi	29	22.1
Toplam	131	100

Bu çalışmada da gelişmişlik düzeyi açısından Kocaeli ilinin değerlendirilmesi yapıldığında, gelişmiş ülkeler seviyesinde bir ekonomiye sahip olan ilde hala tarımsal faaliyette bulunan bireylerin bulunması önemli bir sonuçtur. Ailedeki birey sayısı sosyo-ekonomik açıdan önemli olmaktadır. Çizelge 1’de görüldüğü gibi çiftçilerin %31.3’ünde aile birey sayısı 6 ve üstünde iken, %68.7’inin 1-5 birey sayısına sahip olduğunu görülmektedir. Ailedeki birey sayısının fazla olması, araştırma bölgesinin sanayi kentinde olması ve köylerin

şehir (İl Merkezine) merkezine yakın olması, geniş aile yapısının korunmasıyla ve kente göçün bu bölge için az olması ile açıklanabilir.

Günümüzde çiftçilerin sosyal güvenceye sahip olmaları sosyo-ekonomik açıdan oldukça önemli bir göstergedir. Çizelge 1’de görüldüğü üzere hemen bütün çiftçilerin bir sosyal güvencesi mevcuttur. Bu durum araştırma alanının sanayi bölgesinde olması ile açıklanabilir. Yapılan analizlerden elde edilen verilere göre, tarımsal faaliyette bulunanların orta yaş ve üzeri

grupta olması, bu kişilerin herhangi bir sosyal güvenceli işten emekli olduğunu ve emeklilik döneminde tarımsal faaliyette bulunarak aile bütçesine katkıda bulunmak istedikleri şeklinde yorumlanabilir. Çiftçilerin gelir düzeyleri; emekli olanların emekli maaşları, çalışanların aylık ücretlerinden (maaşlarından) oluştuğu, tarımsal faaliyet sonucu elde ettikleri ürünleri ise aile içi tüketimde kullanarak, gelir içerisinde tüketim amaçlı bir katma değer sağladığı belirlenmiştir.

Araştırmaya konu olan çiftçilerin aylık gelir miktarları incelendiğinde, %38.9'unun 1001-1500 TL, %34.4'ünün 751-1000 TL, %16'sının 1501-2000 TL, %10.7'sinin 100-750 TL arasında olduğu ve 2001 TL ve üzerinde geliri olan üreticiye rastlanmadığı görülmüştür. Üreticilerin, organik tarım konusunda uzmanlaşmadıkları ve pazara yönelik üretim yapmadıkları, organik ürün üretiminde henüz geçiş döneminde oldukları görülmüştür.

Sosyo- ekonomik verilerden olan tarımsal faaliyette bulunma süresi, Çizelge 1'de görüldüğü gibi 1- 10 yıl arasında tarımsal faaliyette bulunanların oranı % 11.5, 11-20 yıl arasında faaliyette bulunanlar % 9.9, 21-30 yıl arasında faaliyette bulunanlar %17.6 ve 31 ve üzeri yıldır tarımsal faaliyette bulunanların oranı % 53.4 ile en yüksek oranda iken, %7.6'lık oran fikir beyan etmemiştir. Bunun sebebi bu çiftçilerin arazilerinin olmaması veya ortakçı- kiracı olarak tarımsal faaliyette buldukları şeklinde yorumlanmaktadır.

Bu durum bize, yaşla tarımsal faaliyette bulunma süresinin doğru orantılı olarak artış gösterdiğini ifade etmektedir. Araştırmaya katılan kişilerin, yaşları ve tarımsal faaliyette bulunma sürelerini gösteren veriler birbirini desteklemektedir. Tarımsal faaliyette bulunma durumu daha çok arazi mülkiyet durumu ile de ilişkilidir.

Çiftçilerin arazileri üzerindeki tasarruf biçimi, üretilecek ürün türleriyle ve herhangi bir konuda risk alabilmelerinde oldukça önemli bir faktördür. Çünkü, mülkiyet durumu kişilerin kendilerine olan özgüvenini artırdığı gibi kişiye sosyal açıdan prestij de sağlamaktadır. Çizelge 1'deki verilere göre, çiftçilerin %93.1'inin mülk sahibi olduğu, %5.3'nün kiracılık, %1.5'inde ise ortakçılık yaptığı görülmektedir. Mülk

arazilerinin üstünlüğü ön planda olup, kira ve ortakçılığın çok düşük oranlarda kaldığı belirlenmiştir. Bu durum, Kartepe İlçesine bağlı köylerde yaşayanların büyük çoğunluğunun diğer iş alanları dışında, sahip oldukları arazileri üzerinde tarımsal faaliyette buldukları şeklinde açıklanabilir. Ayrıca sosyo-ekonomik yapının değerlendirilmesinde, herhangi bir tarımsal amaçlı kooperatife ortaklık durumu da etkili bir değer ölçüsüdür.

Çizelge 1'de görüldüğü gibi, çiftçilerin % 64.9'u Tarımsal Kalkınma Kooperatifine, % 22.1'i Tarım Satış Kooperatifine ortak olduğunu belirtmiş, %13'ü ise fikir beyan etmemiştir. Buradaki %13'lük kesimin kendi mülk arazilerinin az olması veya hiç araziye sahip olmaması ya da ortakçılık- kiracılık şeklinde işletmecilik yaptığı veya kooperatif hakkında herhangi bir bilgiye sahip olmadığı için bu soruda oran fikir beyan etmemiş olabileceği şeklinde açıklanabilir.

Bilgi kaynaklarına ulaşmada eğitim etkili bir faktör olarak görüldüğü için çiftçilerin eğitim düzeyleri ile kooperatif ortaklığı arasındaki ilişki %95 güven aralığında değerlendirilmiş ve elde edilen veriler Çizelge 2'de verilmiştir. Çizelge 2'de görülen ki-kare testi sonucuna göre; eğitim düzeyine bağlı olarak kooperatiflere ortaklıkları değişmektedir. Genel olarak eğitim düzeyi ile kooperatife ortak olma arasındaki ilişkinin anlamlı olması beklenirken burada tam tersi durum söz konusu olmuştur. Yani bu iki değişken arasındaki ilişki anlamlı değildir. Dolayısıyla eğitimin kooperatife ortaklıkta etkili bir faktör olmadığı söylenebilir. Okur-yazar olmayan çiftçilerin % 13.1'i Tarımsal Kalkınma Kooperatifine ortak olurken, % 6.7'si Tarımsal Satış Kooperatifine ortak olmuştur. İlköğretim mezunu olan çiftçilerin ise % 78.6'sı Tarımsal Kalkınma Kooperatifine, %90'nı Tarımsal Satış Kooperatifine ortak olduğu, kooperatif ortaklığı en düşük orana sahip olanların ise % 11.6 ile lise mezunu olduğu görülmektedir. Kooperatif ortaklığı konusunda fikir beyan etmeyenler herhangi bir kooperatife ortak olmayanlar olarak nitelendirilmiştir. Herhangi bir kooperatife ortaklığı olmayanların % 5.9'u okur-yazar olmayan, % 76.5'i ilköğretim mezunu, % 17.6'sı lise mezunudur.

Çizelge 2. Çiftçinin Eğitim Durumu İle Ortak Olduğu Kooperatif Arasındaki İlişki

Çiftçilerin Eğitim Düzeyi	Çiftçilerin Ortak Oldukları Kooperatifler							
	Fikir Beyan Etmeyenler		Tar. Kal. Koop.		Tar. Sat. Koop.		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Okur- Yazar Olmayan	1	5.9	11	13.1	2	6.7	14	10.6
İlköğretim	13	76.5	66	78.6	27	90	106	80.9
Lise	3	17.6	7	8.3	1	3.3	11	8.4
Toplam	17	100	84	100	30	100	131	100

*Ki-Kare: 6.886 df: 4 P= 0.142 P> 0.05 olduğundan Ho hipotezi reddedilir (İlişki anlamlı değildir).

Kooperatife ortak olmamalarının sebebi ise eğitim düzeylerinden değil, arazilerinin olmaması veya kiracı-ortakçı olmalarından kaynaklandığı söylenebilir. Örneğin okur-yazar olmayanların neredeyse tamamı en az bir kooperatife ortaktır. Eğitim düzeyi, kişilerin

yaşam standardını yükseltme de göz ardı edilemeyecek bir faktördür. Bu faktörün etkili olduğu alanlar ile ilgili veriler ve ilişkisi Çizelge 3'de verilmiştir.

Çizelge 3'deki verilere göre, eğitim düzeyi ile herhangi bir sosyal güvenceye sahip olma arasındaki ki-

kare ilişkisi anlamlıdır. Eğitim düzeyi, kişilerin sosyo-ekonomik yapıları üzerinde etkili faktörlerdendir. Eğitim düzeyi herhangi bir sosyal güvenceye sahip olmada etkili olmaktadır. Eğitim düzeyine bağlı olarak tarım dışında çalıştıkları alanlara göre, özel sektör ya da kamu alanın da çalışmış olmalarından dolayı sosyal güvenceleri farklılık göstermektedir. Sosyal güvencesi Bağkur olan çiftçilerin oranının eğitim düzeyine göre

dağılımları; okur-yazar olmayan çiftçilerin oranı % 23, ilköğretim mezunu olanların oranı % 64.5, lise mezunu olanların oranı ise % 12.5'dir. İlköğretim mezunu çiftçilerin geri kalan % 94'ü ise SSK ve Emekli Sandığına bağlı olduğu belirlenmiştir. Lise mezunlarından ise sadece % 4'ü SSK'lıdır. Ayrıca İlköğretim mezunlarından %21.7'sinin (23 kişinin) sosyal güvencesinin olmadığı saptanmıştır.

Çizelge 3. Çiftçinin Eğitim Düzeyi ile Herhangi Bir Sosyal Güvenlik Kurumuna Bağlılığı Arasındaki İlişki

Çiftçilerin Eğitim Düzeyi	Çiftçilerin Sosyal Güvence Durumu									
	Cevapsız		S.S.K.		Bağkur		Emekli Sandığı		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Okur- Yazar Olmayan	1	4.3	1	2	11	23	1	10	14	10.6
İlköğretim	21	91.4	47	94	31	64.5	7	70	106	80.9
Lise	1	4.3	2	4	6	12.5	2	20	11	8.4
Toplam	23	100	50	100	48	100	10	100	131	100

*Ki-Kare: 35.030 df: 6 P= 0.000 P< 0.05 olduğundan Ho hipotezi kabul edilir (İlişki anlamlıdır).

Bölgede, Emekli Sandığına bağlı çalışan veya emekli sandığı emeklisinin az bulunması, eğitim düzeyinin düşüklüğü ve sanayinin gelişmiş olması sebebi ile sanayide iş bulmanın daha kolaylaştığı şeklinde yorumlanabilir. İnsanların bir faaliyette bulunabilmeleri için kişilerin faaliyet alanlarını ilgilendiren envantere ve bilgiye sahip olmalarını gerektirir.

Yalçın ve Boz (2007) Antalya ili Kumluca İlçesinde serada sebze üretimi yapan üreticilerin kullandıkları bilgi kaynaklarını belirlemek amacıyla yaptıkları bir araştırmada, üreticilerin ortalama yaşını 43, ortalama deneyim süresini 13 yıl, ortalama sera genişliğini ise 6.11 dekar olarak belirlemiş ve arazi tasarruf şeklinin çoğunlukla mülk arazi olduğunu saptamış olup, bölgede yayım konusunda tarım il ve ilçe müdürlüklerinin önemlerinin azalmış, bunun yerini ilaç, gübre ve tohum bayilerinin almış olduğunu belirtmişlerdir.

Organik Tarım Konusunda Yararlanılan Bilgi Kaynakları

Tarımsal alandaki her teknolojik yenilikte olduğu gibi; tarımsal alanlarda uygulanacak kültürel önlemleri çiftçilerin tanınması ve yaygın biçimde uygulamasında, tek bir bilgi kaynağından değil, çeşitli bilgi

kaynaklarından elde ettiği bilgilerin etkili olduğu söylenebilir.

Yapılan çalışmada çiftçilerin organik tarım ve organik tarımda kültürel önlemlerden sayılan zirai mücadele ve yöntemlerinin uygulanmasında, ilgili yöntemleri kim ya da kimlerden öğrendikleri konusu ile ilgili sonuçları ortaya koyabilmek için hem organik tarım hem de konvansiyonel tarım yapan çiftçilerle görüşülmüş ve elde edilen veriler Çizelge 4'da verilmiştir. Çizelge 4'e göre; çiftçilerin % 90.1'inin organik tarımdan haberdar olduğu, % 9.9'unun ise haberdar olmadığı ortaya çıkmıştır. Buradaki haberdar olmadığını belirten kişilerin organik tarımla ilgilenmeyen, işlediği arazilerinin mülkiyetine sahip olmayanlar ile pazara yönelik üretim yapmayan çiftçiler olduğu söylenebilir. Ayrıca çiftçilerin %16'sının ilaç ve gübre kullanımı konusundaki uyarılara uyduğu, % 84'ünün ise uyarılara uymadığı görülmektedir. Dolayısıyla bu bölgedeki çiftçilerin organik tarım üretimi ile uğraşanların sayısının az olduğunu ve diğer üreticilerinde bu konuda duyarlı olmadıklarını söyleyebiliriz. Bilinçli çiftçilerin varlığı ve bunların bir biriyle kurdukları iyi ilişkiler sistemin işleyişi için büyük önem taşımaktadır. Gelecekte bu bilinçli çiftçilerin diğerlerine örnek teşkil edeceği söylenebilir.

Çizelge 4. Çiftçilerin Organik Tarımdan Haberdar Olma ile İlaç ve Gübre Kullanımı Konusundaki Uyarılara Uyuma Durumu

Organik Tarımdan Haberdar mısınız?	Sayı	%
Evet	118	90.1
Hayır	13	9.9
İlaç ve Gübre Kullanımı Konusundaki Uyarılara Uyuyor musunuz?		
Evet Uyuyorum	21	16
Hayır Uymuyorum	110	84
Toplam	131	100

Çiftçilerin yaşları ile organik tarımdan haberdar olma konusunda bir ilişki olduğu düşünülerek, iki

değişken arasında ilişki incelenmiş ve veriler Çizelge 5'de verilmiştir.

Çizelge 5. Çiftçilerin Yaşları İle Organik Tarımdan Haberdar Olma Arasındaki İlişki

Çiftçilerin Yaş Aralıkları	Organik Tarımdan Haberdar Olma Durumu				Toplam	
	Evet		Hayır		Sayı	%
	Sayı	%	Sayı	%		
18-25	2	1.7	1	7.7	3	2.3
26-35	2	1.7	1	7.7	3	2.3
36-45	3	2.5	1	7.7	4	3.1
46-55	22	18.6	2	15.4	24	18.3
56+	89	75.5	8	61.5	97	74
Toplam	118	100	13	100	131	100

*Ki kare: 2.694 df: 4 P=0.610 P > 0.05 olduğundan Ho hipotezi reddedilir (İlişki anlamlı değildir)

Çizelge 5'e göre; bu iki değişken arasındaki ilişki ki-kare analizi sonucuna göre anlamlı olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu sonuçtan yaş faktörünün herhangi bir yenilikten haberdar olma üzerinde etkili olmadığı anlaşılmaktadır. Çiftçinin, organik tarımdan haberdar olma süreci yaşa bağlı olmadığı ve her hangi bir yeniliği duymak için yaşlı veya genç olmanın öneminin olmadığı söylenebilir.

Bursa İli Karacabey İlçesinde Arazi Toplulaştırması Yapılan Köylerde Sosyo-Ekonomik Yapı ve Yeniliklerin Benimsenmesi konulu çalışmada, tarımsal yenilikleri ve teknik bilgiyi üreticilere ulaştırmada tarımsal yayım elemanlarının son derece önemli bir yere sahip olduğunu belirtmişlerdir (Yavuz ve Gürbüz, 2001). Başka bir araştırmaya göre ise, televizyon, radyo gibi görsel işitsel ve gazete, dergi gibi yazılı araçlar tarımsal yayım eyleminin bütünleyicileridir (Aktaş, 2005).

Çiftçilerin gazete, radyo, televizyon ve internet gibi kitle iletişim araçlarından yararlanması, kendi sosyal ortamının dışında bulunması ve daha kozmopolit olması, tarımsal faaliyetlerde daha çok modern bilgi kaynaklarını kullanımı durumuna bir gösterge olarak kabul edilebilir (Boz ve ark., 2004).

Radyo ve televizyon; tarımsal yayımı desteklemekte ve tamamlamaktadır, yayıma olan talebi arttırmakta, değişime karşı olumlu tutum ve ilgi yaratmakta, bireyleri yeniliklerden haberdar etmektedir. Tarımsal yeniliklerin, kırsal kesimde yayılması sürecinde radyo ve televizyon yeniliklerden haberdar olma aşamasında etkili olmakta, bundan sonraki karar verme ve uygulama aşamalarında etkisi giderek azalmakta ve yerini kişisel iletişim kanallarına bırakmaktadır (Rogers, 1983).

Torun (2004), "Çay Tarımında Tarımsal Yayım Çalışmalarının Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma" çalışmasında, çay tarımına yönelik kültürel önlemler konusundaki bilginin üreticilere ulaşmasını sağlayacak yayım kuruluşlarının işlevlerini yerine getirebilmesinin, öncelikle bilgi ve teknolojik olanaklar açısından yenilenme ve donanımına sahip olmalarına bağlı olduğunu ifade etmektedir. Kamu yayım örgütleri, üreticilerin bilgi edinmelerinde en önemli kaynaklardan biri olması nedeniyle, çay üreticilerine de bilgi akışını, kamu kurum ve kuruluşlarının yayım elemanlarının sağladığını belirtmektedir.

Çalışmada elde edilen veriler ile çiftçilerin bilgi kaynaklarına ulaşmasında, çiftçinin eğitim durumu ile organik tarımdaki bilgi kaynağı arasındaki ilişkiyi incelemek için Çizelge 6 hazırlanmıştır.

Çizelge 6. Çiftçinin Eğitim Durumu İle Organik Tarımdaki Bilgi Kaynağı Arasındaki İlişki

Çiftçinin Eğitim Durumu	Çiftçinin Organik Tarımdaki Bilgi Kaynağı													
	Cevapsız		Eş -Dost (Arkadaş)		Tar. İl ve İlçe Müd. Elemanları		Kooperatif		Radyo-Tv, Gazete Dergi vs.		Diğer		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Okur Yazar Değil	2	15.3	2	3.5	2	8	5	28	2	14.3	1	33.3	14	10.6
İlköğretim	10	77	54	93	21	84	10	55	10	71.4	1	33.3	106	81
Lise	1	7.7	2	3.5	2	8	3	17	2	14.3	1	33.4	11	8.4
Toplam	13	100	58	100	25	100	18	100	14	100	3	100	131	100

*Ki kare: 55,687 df: 10 p=0.000 p < 0.05 olduğundan Ho hipotezi kabul edilir (İlişki anlamlıdır).

Çizelge 6'daki veriler incelendiğinde bu iki değişkenin birbirini etkilediği ve aralarındaki ilişkinin anlamlı olduğu yapılan ki-kare analizi sonucunda ortaya çıkmıştır. Bireylerden eğitim düzeyi arttıkça daha bilinçli davranış, değişen koşullara uyum sağlama, yeniliklere açık olma vb. gibi olgulara daha olumlu

yaklaşım beklenir. Çizelge 6 incelendiğinde, eğitim düzeylerine göre dağılım sırasıyla, ilköğretimde; eş-dost (arkadaş) % 93, Tarım İl ve İlçe Müdürlüğü Yayım Elemanları (Ziraat Mühendisi, Ziraat Teknisyeni ve Teknikerleri) %19.8, Radyo-Tv, Gazete, Dergi (Yazılı ve Görsel Basın) vs %9.4 ve kooperatif çalışanları %

8.5 ve diğer bilgi kaynaklarını kullananların oranı ise %1.9 şeklinde sıralanmaktadır. Lise düzeyinde ise; eş ve dost ile Yazılı ve görsel basın (radyo-tv, gazete, dergi vs.) her ikisinin oranlarını eşit olduğu %36.4 görülmektedir. Bunu tarım il ve ilçe müdürlüğü elemanları %19.8 ile takip etmektedir. Kocaeli çiftçisine bilgi akışını en yüksek oranla eş-dost (arkadaşları) aracılığı ile karşılarken, bunu sırasıyla kamu kurum kuruluşlarının yayım elemanları ile çeşitli yayın kuruluşları ve tarımsal kooperatiflerden sağladığı belirlenmiştir. Organik tarım bilincinin yüksek olması beklenen bireyler, eğitim düzeyi daha yüksek olan bireylerdir. Ancak araştırma bölgesindeki eğitim düzeyinin %81'inin ilköğretim olması sebebiyle dağılım üzerinde farklılık yaratmadığı, fakat bilgi kaynaklarına ulaşmanın yollarını daha kolay öğrenerek uygulamaya alabilecekleri şeklinde açıklanabilir.

Boz ve ark. (2004) Kahramanmaraş çiftçilerinin tarımsal faaliyetlerde kullandıkları bilgi kaynaklarını incelemiş ve üreticilerin tarımsal kuruluşlar yerine diğer çiftçilerden bilgi sağlama eğiliminde olduğunu belirlemiştir.

Armağan, (2005) Aydın İlinde yapmış olduğu çalışmada süt inekçiliği yapan tarım işletmelerinin bilgi gereksinimleri ve bu konuyla ilgilenen tarımsal yayım örgütlerini incelemiştir. Çalışmada üreticilerin hayvan sağlığından suni tohumlamaya birçok konularda bilgi gereksinimi duydukları belirlenmiştir. Üreticilere girdi sağlama ve ticari servis sunma konularında kamu yayım örgütlerinin herhangi bir rolünün bulunmadığı, buna karşın üretici birlikleri ve üretici kooperatiflerinin bu konuda düzenli hizmet sağladıkları görülmüştür. Kamu

yayım örgütleri ve üretici birlikleri çeşitli yayım yöntemleriyle üreticilere düşük düzeyde de olsa bilgi sunarken üretici kooperatiflerinin bu konudaki hizmeti çok sınırlı kalmıştır.

Bilindiği üzere; organik ürünlerin üretilmesi ve yetiştirilmesi sırasında herhangi bir zirai mücadelenin yapılmaması yapılması gerekli durumlarda ise belli bir doz veya oranın üzerine çıkılmaması gerekmektedir. Aksi takdirde organik tarımdan bahsedilmesi söz konusu olamaz. Günümüzde organik tarımın ve organik ürünlerin yararları konusunda belli düzeyde insanların kafasında bazı olguların oluşmuş olması yanında, organik ürünlerin yetiştirilmesi konusunda henüz istenilen düzeye ulaşamadığını söyleyebiliriz. Bunun çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Organik tarım ve konvansiyonel tarım arasındaki farklılıkların mevcudiyetinden ve uygulama farklılıklarından bahsedilebilir.

Kimyasal-sentetik bitki koruma ilaçları ve büyüme hormonları kullanımı organik sistemde yasaktır. Doğaya yabancı olan bu zehirli maddenin meyve ve sebzeler üzerindeki kalıntıları konvansiyonel – organik farkının en belirgin göstergesidir. Organik tarım ürünlerinin sadece konvansiyonel ürünlerle kalite mukayesesi değil, bilakis her iki sistemin kaynak kullanımı, ekonomi anlayışı, insan sağlığına saygı ve sosyal yaklaşım yönlerinden de değerlendirilmesi yapılmıştır ve organik tarım üstünlükleri kabul görmüştür (Engiz, 2009). Çiftçilerin ilaç ve gübre kullanımı için yapılan uyarılara uyma durumu ile eğitim düzeyi arasındaki ilişki Çizelge 7'de verilmiştir.

Çizelge 7. Çiftçilerin İlaç ve Gübre Kullanımı İçin Yapılan Uyarılara Uyma Durumu İle Eğitim Düzeyi

Çiftçilerin İlaç ve Gübre Kullanımı İçin Yapılan Uyarılara Uyma Durumu	Çiftçilerin Eğitim Düzeyi							
	Okur-yazar olmayan		İlköğretim		Lise		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Evet	3	21.4	14	13.2	4	36.4	21	16
Hayır	11	78.6	92	86.8	7	63.6	106	84
Toplam	14	100	106	100	11	100	131	100

*Ki kare: 4.309 df:2 p=0.116 p>0.05 olduğundan Ho hipotezi reddedilir (İlişki anlamlı değildir).

Çizelge 7 incelendiğinde, iki değişken arasındaki ki-kare ilişkisi anlamlı değildir. Dolayısıyla, eğitimin ilaç kullanımı konusundaki uyarılara uyma konusunda etkili bir faktör olmadığı, bunun en önemli nedeni olarak üretilen ürünlerin üretiliş amacıdır. Üretim, piyasaya yönelik ve profesyonelce (uzmanlaşma) yapılıyor ise; bitkilerin ihtiyaç duyduğu bitki besin elementlerinin karşılanması, hastalıklarla mücadele yöntemlerine uyulması gibi zorunlulukların ortaya çıkmasına neden olabileceği söylenebilir. Çiftçilerin eğitim düzeyi ile ilaç ve gübre kullanımı için yapılan uyarılara uyma durumu arasında anlamlı bir ilişkinin olmaması, Organik tarım üretiminin piyasaya yönelik yapılmadığı, henüz geçiş döneminde olduğu şeklinde yorumlanabilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Günümüzde önemi gittikçe artan organik tarım ve organik tarımda üreticilerin ve tüketicilerin çeşitli bilgilere ihtiyaç duydukları söz konusudur. Dolayısıyla doğru ve sağlıklı bilgi edinmek için bilgi kaynaklarını bilmek, bu bilgi kaynaklarına ulaşmak veya elde edilen bilgiyi en iyi şekilde kullanmak gerekmektedir. Temel olan, çiftçilerin eğitimi ve onların ihtiyaç duydukları bilgiyi onlara ulaştırmaktır. Çünkü ürünlerin üretilip tüketiciye buluşuncaya kadarki süreçte çiftçilerin (üreticilerin) bilgi düzeylerinin yükseltilmesi ve yeni teknikleri ya da teknolojileri onlara tanıtmak ve uygulamaya geçirebilmeleri için gerekli bilgi ve beceriyi kazandırmak gerekmektedir. Bütün bunların gerçekleşebilmesi, çiftçilerin doğru bilginin nereden

veya kimden alınacağı konusunda bilince sahip olmaları ile mümkün olmaktadır.

Ayrıca çiftçi eğitimi konusunda hizmeti veren kurum ya da kuruluşların, çiftçilerin ihtiyaç duydukları alanlardaki konularda bilgi ve hizmete ihtiyaçları olduğu zaman çiftçi eğitimlerine önem vermesi gerekmektedir.

Araştırmaya konu olan çiftçilerin, ihtiyaç duyduğu bilgi ve teknolojiye nasıl ulaştıkları konusundaki araştırma verilerine göre aşağıdaki sonuçlar ortaya konulmuştur.

Yapılan çalışmada elde edilen veriler göstermiştir ki, araştırma alanının sanayi bölgesi olması, insanların tarımsal faaliyetten uzaklaşmasına sebebiyet vermemiştir. Toprağa bağlılık hala devam etmektedir.

Eğitim düzeyinin düşük olduğu belirlenmiştir. Çiftçilerin % 81'ni ilköğretim, % 8.4'ü lise mezunu ve % 10.7'sinin ise okur-yazar olmadığı görülmüştür.

Bölgede hala geniş aile yapısının hüküm sürdüğü, bununda aile bağlarının kopmaması ve kültürel yapının korunması açısından önemli olduğu söylenebilir.

Çiftçilik yapan kişilerin büyük çoğunluğunun herhangi bir kurum ya da kuruluştan emekli olduğu, %17.6'sının herhangi bir sosyal güvencesi bulunmazken, %82.4'nün ise bir sosyal güvencesi olduğu saptanmıştır.

Tarımsal faaliyette bulunan çiftçilerin orta yaş ve üzerindeki kesimden oluştuğu, yaş aralığının 46 ve üzeri yaş grubundan oluştuğu görülmektedir.

Sanayi bölgelerinde, tarımsal faaliyette bulunan kişilerin eğitim düzeylerinin düşük olduğu, eğitim düzeyleri yüksek olan bireylerinde sanayide veya diğer alanlarda istihdam edildiği söylenebilir.

Organik tarım çalışmaları ile tarımsal faaliyetin daha genç kuşaklarında ilgi odağı haline getirilmesine çalışılması gerekmektedir.

1-20 yıl arasında tarımsal faaliyette bulunanların oranı % 21.4, 21- ve üzeri yıl arasında tarımsal faaliyette bulunanların oranı ise % 71 gibi yüksek bir orandır. Tarımsal faaliyetin halen önemli bir gelir kaynağı olduğu ve sosyo-ekonomik açıdan önem taşıdığı söylenebilir.

Araştırma bölgesindeki çiftçilerin arazi mülkiyet durumu; % 93.1'lik gibi yüksek oranda mülk arazi üzerinde tarımsal faaliyet yapıldığı, kiracılık ve ortaklığın ise % 6.8 gibi küçük oranda kaldığı görülmektedir.

Araştırma bölgesinde geniş aile yapısının korunmuş olması, araştırma alanının sanayi kentinde olması tarım dışı çalışma alanına yakın yerlerde bulunması, çalışmanın yürütüldüğü köy ve beldelerden göçün olmadığını bir göstergesi olabilir.

Çiftçilerin herhangi bir kooperatife ortaklığına bakıldığında ise durum oldukça iyi görünmektedir. % 87 gibi yüksek oranda kooperatif ortaklığı mevcuttur. Bölgenin çiftçilerinin eğitim düzeyleri düşük olsa da kooperatifçilik konusundaki bilinç düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Çiftçilerin organik tarımdan haberdar olma oranı % 90.1 gibi yüksek oranken, organik tarımdan haberdar olma ile yaş arasındaki ilişki anlamsız çıkmıştır. Yani yaşın herhangi bir yenilikten haberdar olma ile bağlantısının olmadığı söylenebilir. Araştırmada çıkan sonuca göre; yaşın hem kişilerin geçmiş deneyimleri ve yeniliklere ilgi duyma ve risk almada etkili faktör olduğunu göstermektedir.

Organik tarım yapan çiftçilerin kullandıkları bilgi kaynakları sırasıyla, eş-dost (arkadaş) %93, Tarım İl ve İlçe Müdürlüğü Yayın Elemanları (Ziraat Mühendisi, Ziraat Teknisyeni ve Teknikerleri, vb.) %87, Radyo-Tv, Gazete Dergi (Yazılı ve Görsel Basın) vs %72 ve Kooperatif çalışanları % 57 şeklinde sıralanmaktadır. Kocaeli çiftçisine bilgi akışını eş-dostları, Tarım İl ve İlçe Müdürlüğü yayım elemanlarının yanı sıra çeşitli yayım kuruluşları ve tarımsal kooperatifler de sağlamaktadır.

Organik üretim konusunda uzmanlaşmanın olmadığı, ticari amaçlı üretim yapılmadığı için bilgi kaynaklarından yararlanmada eş-dost birinci sırayı almaktadır. Bilgi kaynaklarını ulaşma ve kullanma istenilen düzeyde olmadığı söylenebilir. Yayım çalışmaları ve tarımsal yayımdan çiftçilerin faydalanmalarının henüz istenilen seviyeye ulaşmadığı görülmektedir.

Organik tarım konusundaki bilgi kaynakları ile yaş ve eğitim arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu, yani eğitimin ve yaşın bilgi kaynaklarına ulaşmada ve bu kaynaklardan yararlanma açısından önemli olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Çiftçilerin organik tarımdaki kültürel önlemlerden biri olan ilaç kullanımı konusundaki uyarılara uyma konusundaki davranışları incelendiğinde, %84'nün uyarılara uymadığı, %16'sının uyguladığı veya uyduğu görülmüştür. Aynı durum gübreleme içinde geçerli olmaktadır. Bunun en önemli sebebi kişiler her ne kadar tarımdan gelir elde etseler de, çiftçilerin esas gelir kaynaklarının emeklilik maaşları, emekli olmamış halen çalışanların ise aylık maaş gelirleri gösterilebilir.

Yine çiftçilerin eğitim düzeyi ile kültürel önlemleri uygulama ve uyma arasındaki ilişki arasında herhangi bir ilişkinin olmadığı, bununda nedeni olarak, çiftçilerin ana gelir kaynağını tarım dışı gelirlerin oluşturduğu söylenebilir.

Çiftçilerin organik ya da konvansiyonel üretimlerini pazara yönelik yapmaları bu tür uyarılara ve faaliyetlere uyma konusunda önemli etken sayılabilir. Ayrıca pazar endişesinin olmaması ve üretilen ürünlere pazar bulunması açısından çiftçilere bilgi götürülerek, bilinçlendirilmeleri organik tarımın bu bölgede, aile içi tüketime ya da hobi niteliği taşımaktan çıkarak ticari amaçlı üretime yönlendirilmesi ve bu alanda uzmanlaşmaları sağlanabilir.

Ayrıca organik ürünlerin pazarlanabilmesi ile ilgili bilgi eksikliği ve pazarların gelişmemiş olması bu tür üretimin yaygınlaşmasının önündeki engellerden biridir. Ancak buradaki en önemli görev çiftçiye düşmektedir. Üreticilerin, yaptıkları işleri mükemmelleştirmesi

tüketicinin gözünden kaçmayacaktır. Çiftçinin **kendim için nasılsa, başkası içinde aynı** felsefesi, güvenli gıda üretmek inancı ve azmi tüketici tarafından ödüllendirilecektir. Böylece iç talep artacak ve organik ürünler elde kalmayacaktır.

KAYNAKLAR

- Aktaş, Y. 2005. Tarımsal Yayım Önemli Midir? Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 9 (2):69-79.
- Armağan, G. 2005. Information needs of dairy farmers and agricultural extension organizations: Case study of Aydın Province. 7th European Seminar on Extension Education. August 30-September 3, İzmir Turkey.
- Boz, İ., Akbay, C., Orhan, E., Candemir, S. 2004. Çiftçilerin Tarımsal Faaliyetlerde Kullandıkları Bilgi Kaynaklarının Belirlenmesi ve Tarımsal Yayım Açısından Değerlendirilmesi. Türkiye VI. Tarım Ekonomisi Kongresi 16-18 Eylül, Tokat.
- Crucefix, D. 1998. Organic Agriculture and Sustainable Rural Livelihoods in Developing Countries. Natural Resources & Ethical Trade Program (NRI), Soil Association, Bristol, UK.
(<http://www.nri.org/projects/nret/crucefix.pdf>)
- DPT, 1996. Gübre Özel İhtisas Komisyonu Raporu, VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı. DPT Yayın No:2445, ÖİK:502, Ankara.
- Engiz, Y. 2009. Organik Yaşam ve Organik Ürünler, Organik Tarım Derneği (<http://www.otd.org.tr>) (Erişim Tarihi; 14.02.2011)
- Hekimoğlu, B., Altındağ, M. 2006. Organik Tarım ve Bitki Koruma Açısından Organik Tarımda Kullanılacak Yöntemler, TC. Samsun Valiliği, Tarım İl Müdürlüğü, Çiftçi Eğitimi ve Yayım Şube Müdürlüğü, Samsun.167 sf.
- Özçatalbaş, O., Sözer, K. 2002. Antalya İli Elmalı ve Korkuteli İlçelerinde Tarıma Girdi Sağlayan Kuruluşların Faaliyetleri ve Yayım Açısından Değerlendirilmesi. Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 2002, 15(2), 89-100.
- Rogers, E.M. 1983. Diffusion of innovations. 3rd. edition. Free Press, New York, 453 p.
- Röling, N. 1988. Extension Science: Information Systems in Agricultural Development. Cambridge University Press, Great Britain. 245 p.
- Tatlıdil, H., Ceylan, C. 2005. Türkiye’de Tarımsal Yayım Hizmetlerinin Geliştirilmesi, Türkiye Ziraat Mühendisliği VI. Teknik Kongresi, 3- 7 Ocak 2005, 1105-1115.
- Torun, E., Taluğ, C. 2005. Çay Budama Projesi Kapsamında Üreticilerin Kullandığı Bilgi Kaynakları. Tarım Ekonomisi Dergisi, 11(1), 41-49.
- Torun, E. 2007. Tarımın Kocaeli İli Ekonomisine Katkısı ve Yayım Faaliyetlerinin Etkisi. TMMOB Kocaeli Kent Sempozyumu Bildiri Kitabı, 06-08 Aralık 2007, sf:101-110, İzmit – Kocaeli.
- Turhan, Ş. 2005. Tarımda Sürdürülebilirlik ve Organik Tarım. Tarım Ekonomisi Dergisi, 11(1), 13-24.
- Yalçın, M., Boz, İ. 2007. Kumluca İlçesinde Seralarda Üreticilerin Kullandıkları Bilgi Kaynakları, Bahçe 36 (1-2): 1-10.
- Yalçınkaya, N., Yalçınkaya, M.H., Çılbant, C. 2006. Avrupa Birliği’ne Yönelik Düzenlemeler Çerçevesinde Türk Tarım Politikaları ve Sektörün Geleceği Üzerine Etkisi. Yönetim ve Ekonomi, 13 (2) 97-118.
- Yavuz, O., Gürbüz, İ.B. 2001. Bursa İli Karacabey İlçesinde Arazi Toplulaştırması Yapılan Köylerde Sosyo-Ekonomik Yapı ve Yeniliklerin Benimsenmesi. Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Bilimsel Araştırmalar ve İncelemeler Seri No:24, 63-68 s, Bursa.
- Yılmaz, H., Demircan, V., Gül, M. 2009. Üreticilerin Kimyasal Gübre Kullanımında Bilgi Kaynaklarının Belirlenmesi ve Tarımsal Yayım Açısından Değerlendirilmesi, Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 4 (1):31-44.
<http://www.naturey.com/organik-tarim-nedir/icerik/rehber/7>, (Erişim Tarihi; 14.02.2011)
<http://www.gidabilimi.com/makaleler/34-makaleler/209-organik-taredir> (Erişim Tarihi; 14.02.2011)
http://www.tarim.gov.tr/uretim/Organik_Tarim,Organik_Tarim.html (Erişim Tarihi; 14.02.2011)